

Quod accidentale eliciens et recipiens, hoc n. est ipsa
 ut sunt, si uo sint in s^o sensitua, hinc prius. Quod
 substantiale distinguitur a patiente, eliciunt n. de motu
 a s^o et recipiuntur in man; accidentale uo minime, sunt
 n. ab eodem appetitu in quo recipiuntur. Si aut sint a s^o
 cognoscente ritem ois em est de s^o substantia. Prin-
 cipium uo accidentale semp distinguit, eliciens n. est
 s^o cum s^o, recipiens tota potentia

Quod attinet ad motu physicu sicut in cursu Lib. 5. Phys.

explicati est, quam distinctionem in agens et patiente re-
 quirit, et quomodo intelligat aduom. Aristotem. De i quod
 mouet a s^o moueat necesse est. Vbi obiter aduerton-
 dum est motu localem spuatium rerum non legere dis-
 tinctione in prius quodset passu ut p^o in Angelo, licet
 eade a s^o | Quo, prius n. Quo est s^o motua; p^o
 aut motua p^oam distinguit ab ipsa Angeli substantia
 ondat q. hac in le n. ce de l^oca agentis, ut
 suppositi distinguit a patiente; qd si aliq. id accidat ee
 et special. l^oca agentis, ut in genere, non uo ex generali. De
 inde n. est et de l^oca agentis absolute sumpta, ut distin-
 guatur in diuisa p^o substantiales: et si n. id op^o sit
 in animantibus v^o ad motu localem, id ex eo prouenit, qd
 et n. participat intrinseca, et natem uim ad mouendum se hu
 perse. Vlt. sequit n. ce de l^oca agentis, ut l^oca agentis et
 patientis sint in se distincta, ut uidere est in app^o h^o.

Artes uo si q^o huius doctrine contrariu uidetur. ut q. Met.
 tex. 2. Vbi dicit p^oam actua ce prius trans^otionis in ali
 ud, ut aliud est, loquitur de s^o pure actua ce n. passua, ut e
 calor in igne. Et cum ibidem asserit p^oam patiendi ce prius
 motoris ab alio in ignem a h^o uidet, intelligit de s^o pure pas-
 siva, ut est quantitas. Preter has in a h^o sunt numerum
 immanentes, quib^o cum n. sint pure passua, nec actua, agunt

simul et patiuntur. Auerte tñ cam le ferri rebo reali ad
effum non ad passum, ut commune solus argumentum, qd
obijti, scilicet primum idem n̄ potest agere in seipsum.

De indistantia

Regiri indistantiam efficientis a patiente physice, ut exerat
actionem. q. phys. cap. 2. q. 1. Late probari e. Quod satis
liquet n̄ prouenire ex imperfectione agentis, cui et Deus aliter
agere n̄ potest, un ex op̄e op̄e. Sentia colligunt S. T.

In agentibus q̄ corporalibus requiritur contactus q̄ sit
in extremas superficies. In spualibus dñi uisualis, et est
in substantiam, n̄ in opus est ut in passu coniugatur, sed satis
est ut uni assistat parti, qd̄ probati in Angelo calebtem
sphaeram mouentem, cum n̄ uni in uisitat parti impulsam
in imprimat sphaera; aliter uo Deus q̄ nec in in ep̄ens
e in passu, id n̄ est ad uim prima q̄ nec in, n̄ ad locum
agentis absolute. Iam uo huius coniunctionis in cam efficien-
tem et patientem est imperfectio e sp̄is q̄ cum acti pendebat, n̄
pot̄ ab illa distare, cuius n̄ se habet ut actus n̄ pot̄:
cum q̄ actus a pot̄i ab ee n̄ pot̄, et effus a sua ca distare
non pot̄ r̄t.

Uterius uo indistantia necessitas probatur.
q̄ si agens p̄ quamcumq̄ distantia possit operari, posset et p̄ maiorem
de maiorem in in finem, quod n̄ falsum est, q̄ si uia agen-
tia natura certam actiuitatis sphaeram sibi uendicant.
Sequella uo probatur, q̄ si agens distans tempore possit
operari, v. g. agens qd̄ heni exhitit operari hodie, posset
et agere infinite distans tempore: q̄ et de distantia
locali id em dñi erit, cum nulla detur maior lão, et con-
firmetur q̄ n̄ maior efficacitas conuersus diuini legiti-
ad eleuandu agens qd̄ est conimbricã, ut agat
sapore, quin p̄ medium transmittat actionem, quam

ut agat in India: q̄ si natri ageret indistans, posset
 et eadem uirtute in maiorem, ac maiorem agere distans.
 Probatur ulterius, q̄i agens nihil ageret in toto medio an-
 tepastum, hoc n̄ est agere distans, ut hic intelligitur S.
 q̄ nihil est, q̄ eius uim magis infringeret p̄ resis-
 tentiam in tanto, quam in tanto spatio: q̄ posset et per
 infinitum distans operari. Deinde si indistans haec non
 ageretur in uacuum a genitū operibus n̄ officeret ut potest

Diffundit q̄ agens in medio spatio
 q̄litate q̄ quam spatio. V. G. ignis q̄ calorem operatur
 et Sol p̄ lucem toto spatio illam diffundit et similitudinem
 per in aliam producit, unius q̄ agentis locum hęc, uim
 corpore in medio eadem q̄litate affectu, q̄ altinet
 ad hanc accidentales. Vbi aduertet Luce, emittit per
 lineam ut obseruat Bar. Sect. 7. n̄ 32. q̄ lineam re-
 ctam intentione procedere, quam ad latera, et l̄o ē q̄ Sol non
 potest agere nisi q̄ lineam rectam et acri influat cum p̄
 proxima aeris ad illuminandam aliam directē, ad latera uō,
 cū officiat corpus opacū n̄ potest deduci recta linea, atq̄ ad
 n̄ potest Sol concurrere cum p̄ aeris illuminat ad aliam illumi-
 nandam. Probatur ulterius hęc experientia, q̄ longius
 a tenebra, latius ac latius secunda Lux intentio diffun-
 ditur, q̄ recta linea inde deduci possunt ad latorem pa-
 rtem aeris illuminati a Sole p̄ lineam rectam. Aduertet
 deinde Solem q̄ lucem in Cælesti producit, in aere uō cal-
 rem, immediate calorem non producere, sed mediante
 luce, q̄ est eius cū effectiua, ut alibi probatur. Quod
 si intelligendum est de alijs agentibus n̄ q̄litate
 quas immediate n̄ produciunt, ut de magnete cū impul-
 sus quem ferro imprimis

Quod uō a seipso Bar. Sect. 7. n̄ 19. agens
 a ligno q̄ gemmā propinquam n̄ agere in remotam, Sed p̄ p̄na

virtutem in partem operari mihi probari n̄ pot, id n̄ minime
necum e, cum q̄ primam partem in secula q̄litate produca pos-
set illam immediate producere ad 2^{am}. Hec argumenta q̄ pro
hac opinione a aliquibus afferri solent satis conuincunt.
Nam licet aque ceteriter oēs pars corporis proiec̄i mox eantur
ut docet experientia, non est ob aequalitatem impulsus: sed
q̄ una n̄ pot moueri nisi mota a līa, q̄ p̄crea ita attente
natur impulsus, ut licet in aequalit̄ inhit, aqua lem h̄ in oibus
efficit motum. Rursus probant in se b̄q̄ uis ibi libis, q̄
argumenti fieri posset in oibus, h̄is, q̄ lem istius, ac lem h̄i
us in subto producuntur, id q̄ accidere existimant, q̄ in to-
tum spatium uirtus oib̄i productiua spei operatur quin a līa
pars aeris in alia spem diffundat. Alioquin arguant, aqua
intensa in toto spatio semper eēt spei, nec a aliqua certa spei
posset assignari, in qua a h̄o illa uirtus eēt, nam et ista
pars posset in alia extra sphaeram spem producere. Sim
in oib̄i eēt, p̄ q̄ affectus spei uirtus agentis ueni t̄ h̄i
n̄, p̄ p̄terea q̄ pars prima n̄ pot in secundam aq̄ue intensa
producere spem, q̄ magis ob uim a illa dicitur, q̄ b̄ sit u
ppria in secundam operatur, et sic q̄ reliquas excurren-
do ad aliquam deueniendum e, in quam ob distantiam ab
oib̄i pars immediata uersus illud spem producere n̄ pot.
Cum n̄ agens p̄ unam partem in aliam agat, et ob limitata
uirtutem certam uideat sphaeram n̄ poterit rem q̄ u h̄i n̄
in aliam agere. Exempla a q̄ argumenta deduci solent
q̄ in distantia agentis habet eita Phys. Loco

De dissimilitudine

Dissimilitudine inter agens ac patiens nec requiri eēt
Arts doctrina probat Cels. 1. de gen. cap. 9. q. 2. qua p̄p̄ter
id breuiter attingemus. Aduertendum t̄ in p̄ primis n̄ op̄er
eēt ut aliqua temporis antecedenti agens dissimilitudine sit

passo, satis n. est quod prioritate n. illa intercedat dissimi-
 litudo, ut si Deus eodem instanti solem et aerem crearet,
 tunc temporis n. prioritate in n. sol dissimilitudo diceretur
 aeri, quem eodem instanti illuminaret. Deinde aduertendum
 dissimilitudine quam legimus in loco presentis in fratri,
 nam in motu potius opus est ut agens simile sit passivo,
 ut patet. Non est in dissimilitudo in fratri positivas, q. e.
 contrarietas. Hinc n. et in corporibus corruptibilibus ple-
 rimum inueniatur, ad rem agentis minime spectat, ut
 patet in luminoso, q. d. fratri contraria positivam n. supponit
 in passo ad producendam lucem. sed nec e. illa dissimi-
 litudo q. d. in fratri et priuocem, unde hinc n. opus est ut
 actu de hoc: sed satis est, quod ex vi productionis potue-
 rit e. priuocem in passo, et illa nunquam habuerit nisi
 e. quod priuocem hinc a p. rei, ut de fratri subiecti agen-
 tes diximus, et hic patet in exemplo de sole et aere
 a Deo in eodem instanti productis. sum in duce agentiu
 classes sunt, q. n. sunt uniuoca, alia agriuoca, si e. p. n.
 e. dissimilitudine in agens uniuocum et passum e. in
 fratri q. fratri est in agente, et eius priuocem q. est in pas-
 so. Dissimilitudine n. interagens agriuocum et passum
 e. in fratri q. eminenti fratri est in agente, et in priuocem
 in passo.

Aduertendum e. etiam nos n. loqui de age-
 re posita iam actione, tunc temporis n. d. d. dissimilitudo in
 illud et passum, cum posita actione fratri iam producta
 sit, sed ante actionem, nam conditiones ad cauendum quas
 legimus sunt antecedentes. Hoc posito probatur
 dissimilitudo. Agens debet e. in actu et passum in priu-
 o. q. debet in utrumq. intercedere dissimilitudo. an q.
 patet q. si utrumq. e. in actu, et in priuocem e. in n. n.
 nam herent eandem fratri in p. e. et eandem priuocem

Dein agens dat ei quod a liquo mo in se continet, cum
nemo possit dare qd n' h'et. Et passu' illud recipit: q' sunt
in se dissimilia; nam passum illud recipere n' posset, si
heret. B. Agens intendit sibi passu' assimilare: q' suppo-
nit illud dissimile. alioquin quomo ageret in illud, si
heret. Nam quam pot' introducere. Si agens et patiens
eent similia, a neutro actus posset procedere, cum n' detur
maior nis ob quam n' detur ab uno quam a balio

Contra hanc doctrinam parvula obijci-
ent. In primis p' antiperistasim idem ageret in se ipsu'.
Nam aqua in estate circumstante calore frigescit in pu-
teris, exhalationes obsidente aere frigido ades in ea:
Lescunt, ut ignem concipiant, de qq' vobus lege cursu'
s. de gener. ca. p. q. 9. 1., ubi late ai doctore de amp' p'emi-
tast. Advertendum in qualitatem q' intendit, q' ac ali-
enam subro, l. naturam. Si est aliena semp' intendit
ab extrinsecis, et in exalationibus, motus localis est
cui ob quam calor intendit. Si no' est natura subiecti
a gra' p' emanationem intendit, na' impetu, ut contrari-
obijciendi resistat et sic de reliquis, q' in exemplum
adducis solent, de qq' vobus curs. citat loco.

Adde derim in ex. loc. soet. q' no' 17. sublat
aliquo impedimento semper fieri hanc emanationem, ut accidit
in aqua soli exposita, nam cum aliquantulum raris fiat
in extremas pars exhalationes aliquas quas in se continet
efflare solet, sublat q' huc impedimento ad propriu' tepore
frigus, quantum potest, nec n' actus contrarius tam brevis
tempore hanc resultantia potest impedire, se diutius no'
ntum frigus expellat. Huc et exhalationu' directio in abstate
fit n' solum ab aquis sed et a terra, unde subterranei manas
frigidiores sunt et aqua illis inclusa, et frigidior, qm' lon-
g' hyeme calidior est, q' inclusa exhalationibus ob den-
sitate

q̄ in exteriori p̄i terra a frigido aere causatur, et sub eor-
rancoi meatus, et aqua in quam decidunt incalescunt

Ab actione reflexa p̄ multi argumentatur,
nam si Lum̄ visis opponatur corpus tersum et opacum, Lux
per reflexionem in vicinis aere intenditur, et cum corpus opa-
cum q̄t obijctur h̄at lucem aq̄ee intensam, L̄ remissionem
ac aer vicinus videtur sibi agere in simile, L̄ debilius in-
tenditur. Perit alio obijctum corpus impedire ne lux in tota aq̄e
h̄i sphaera producat, p̄p̄terea q̄ intentione illa compensare
extensionem; sed h̄ae responsio falsa est, nam q̄cumq̄ cor-
pus obijctur sibi, dum sit opacū, impedit trajectionem
Lucis q̄ quocumq̄ obijctum intenditur Lux, quod est contra
experientiam, nam nisi corpus sit tersum totam inte-
tionem n̄ experimur. surs. Sed igitur dicitur radiū retro
comere, sed difficile est intelligere quid retro comest.
Est nō corpusculum aliquid, an lux tantum? Primi
dici n̄ potest, si ^{um} aqua intenditur? nam lux q̄ per
repercussum resultat est minus intensa, quam sit lux
quā erat in aere, quomodo ergo illa poterit intendere
nisi dicamus n̄ ea inconueniens q̄ actionem reflexa.

Hae ultima responsio est falsus potest
retungi subtraheri. Verius in existimo quantitatem intendi
a corpore obijct, L̄ q̄ si licet minus intensam in se h̄at p̄
densitatem alia q̄ dispositio est aptius ad agendum in
vicinis corpore intentioni q̄ libitate affectu; L̄ quod probabi-
lius est, q̄ corpus obiectum p̄p̄ eadem d̄i p̄tes intentioni
qualitate affectu. In quam agit in vicinum aerem, qui
remissionem est affectu. Dices eandem h̄ac in solutio-
ne cerni difficultatem. Nam quemadmodum solum obijct
pore si illud h̄at minorem lucem n̄ potest intendere lucem
in aere vicinis, ita cum parte immoietas aeris n̄ poterit
intentionem producere in corpore obiecto, eadem n̄ est

in utroq[ue] ratio. Respondendum in Solem n[on] posse agere imme-
diate cum corpore ob[er]o in proxim[um] aerem p[er] reflexionem
cum n[on] agat nisi p[er] lineam rectam, qua p[ro]p[ter] um b[er]a actio
qua luc[is] in aere intenditur sit a corpore ob[er]iecto, n[on] poterit
procedere, nisi intensivem habeat. Cum p[er] v[er]o aeris vicini
Sole agit p[er] lineam rectam in corpus ob[er]iectum, qua p[ro]p[ter]
si p[er] d[ist]ans p[er] se sit capac[is] intensivem in illo lucem pro-
ducet quam in aere. Quod si ita est actio, p[re]cedit imme-
diate a corpore ob[er]iecto, unde nunquam qualitas intenditur
nisi p[er] actionem directam, cum id et p[er] directam lineam agat
non d[ist]ans v[er]o reflexa, q[ui] sequitur ad actionem d[ist]ans, quem di-
c[er]e c[on]suetudinem probat Ivar. sect. 9. no[ta] 31.

Ex hac doctrina soluta manet alia diffi-
cultas q[ue] experientia ab aliq[ui]s comprobari solet, q[ue] affirmat
subtili[us] densius agere in simile in gradum ferrem calidum
et sicc[us] agere in sicc[us] eadem intensivem calidum. negan-
dum n[on] est, nam densitas sub[er]i conducit t[ame]n ut veloci[us]
expeditiusq[ue] possit agere et in remotiorem partem, ut agat
in intensivem nunquam potest conducere, qua p[ro]p[ter] ad ex-
perientia d[ist]ans est ferrem si igne generat aliquas ignis par-
ticulas intra poros asseruare, in quas operatur, quando v[er]o
agit semper h[ab]ere calorem intensivem

Art. 5. De causalitate efficiens

Hac de re fere nihil nobis erat d[omi]n[us], cu[m] et cursus doctrina, et h[ab]ere
hactenus discursu satis probatum sit causalitatem efficiens
et actione. Praterquam nullu[m] aliu[m] modum in ipsa admittere
nam sine ulla mutatione efficiens operatur, ut pat[et] in Deo
a quo efficiens sunt via in tempore, cum nec visciditudo in
ob[er]um b[er]a in illu[m] possit cadere. Quod si aliquid accidit ut
actio in eadem sit p[er] aqua elicitur, id non provenit ex ni

agentis, sed ex eo quod potest sit sic agens et passivus, quales
 sunt omnes quae immoventer operantur. Unde intelligitur actio
 non esse factam perfectionem agentis, quia facta perfectione potest
 esse extra rem quam perfecit, et non potest advenire de novo sine
 subre mutatione, arguere in perfectionem aliquam extrinsecam
 ut actioes Dei ad extra sunt signa a posteriori illius omni-
 potestatis, in creaturis et actiones arguunt potentiam ad effectus pro-
 ducendos, quae est facta illarum perfectio.

Obijerit tamen. Actiones sunt productio-
 nes actus rerum: sed productio activa est in principio producen-
 te, et non in re producta: quod actiones erunt in causis et non
 in effectibus. De maiori non est dubitatio. Minus probatur ex-
 emplo divinarum processionum, nam ibi productio activa est in
 persona producente, nempe Paternitas in Patre, Spiritus
 activa in Patre et Filio: quod absolute dominum est et in unigeni-
 ti activa processionem effusam actum esse in ipsa causa. Primum in
 primis in divinis actibus processionem non esse actionem et
 dependiam, propterea quod sunt in principio producetes, in creatis
 vero sunt actiones et factae dependantia, propterea quod semper
 sunt in re qua dependet.

Iterum ut solvas praedicti argumenti artuer-
 te in creatis eandem actionem esse actum productionem et pas-
 sivam processionem. et probatur quia productiones activa cum
 incipiunt et desinant continentur sub ente creato: quod habent
 aliquod primum a quo pendunt in sui esse. Vel igitur pendunt
 ab illo in immediata et seipsis, scilicet mediante aliqua proces-
 sione passiva. Primum si datur, habemus intentum, nam idem est
 productio activa et processio passiva. Quum dicitur non potest, quia
 processio passiva qua mediante pendere videtur esse et sub ente
 creato pendere mediante aliqua productione activa ab eo
 principio, et hoc ob eandem rationem et habet processionem pas-
 sivam, quod rursus mediante alia productione pendere et

et sic in infinito procedendum est, quod incommodum ut videtur
nec dicitur esse productiones actus, et processiones passivas
in creatis idem non est a principio rei.

Uterius dicitur de intrinseca ratione actus pro
ductionis esse, ut negatur sit, negatur esse possit quia per illa sit trinus
productus, si licet de intrinseca ratione processions passiva
esse, ut per illam efficitur procedat a principio. Et probatur quia
si productioni actus aliquid addendum esse, ut per illa trinus
poneretur in rebus, illud esse et a principio per aliqua produc
tionem, non: hoc dicitur non potest esse sub ente creato.
Primum si dicitur, productioni huius entitatis quod additur
aliquid addendum, ut illa ponatur in rebus, non. Si hoc
secundum dicitur, melius si dicitur in primo, diceretur
productioni actus nihil addi, ut per illa trinus sit. Si aliquid
addendum est, illud quidquid sit et habebit sua produc
tionem actuam, cui ab sua trinus sit ponatur in rebus est
aliquid addendum, quod rursus habet sua productionem et
sic in infinito: quod de intrinseca ratione productionis actus
est, ut per illa trinus ponatur in rebus.

De processione passiva si licet dicitur non
aliquid ei addendum est, ut per illa trinus emanet actus, non
si nihil huius intentum, si aliquid procedendum est in infinito
ut hactenus processimus: quod absolute dicitur esse ratione
actus productionis esse, ut per illa ponatur trinus in rebus, et
de ratione passiva processions, ut per illa trinus procedat a suo
principio; quocumque entitas fuerit utraque conditionem, si dicitur
est actus productio et passiva processio: sed utraque huius actus
quae efficitur pendet a sua causa: quod est per unde videtur in
quibus a principio in creatis, sed solum quod in adaequata ratione huius.
Quod huius in causa et efficitur productio minime terminatur, quod
rem quod est causa non ponatur immediate efficitur in rebus, sed

cā oīs possent cessare, nec hūi productus dicitur nec cum ordi-
 nem ad certū p̄m̄m, quidq̄ n̄ est acā pot̄ eī a hō Deo
 scius in in dīm̄s accidit, nam Pater neḡ est, neḡ eā pot̄
 quin generet Filium, et Filius sicuti quin generetur a
 Patre: q̄ Pater intrinsece includit generem̄ actuam
 Filij et Filius generem̄ passivam. Item P̄ et F̄
 neḡ sunt neḡ eā pot̄ quā actūe coīp̄rent Sp̄-
 ritum Sanctum, neḡ Spiritus Sanctus quin a Patre et
 Filio procedat, p̄vidē q̄ P̄ et Filius nec includunt
 Spiritum actuam, et Spiritus Sanctus passivam. Ex q̄
 p̄t̄ in dīm̄s productiones actūas coincidere, ut p̄p̄s
 ductus, et processionē passivā cum hīs productis. Cur
 q̄ personē dīm̄s leat̄ distinguantur, productiones et
 actūe, et processionē passivā leat̄ in illis distinguun-
 tur

Est q̄ actio in se creata q̄ producti.
 Unde iam probatur esse causā verā efficientis, q̄i est
 p̄p̄s et p̄p̄s a sua cā: q̄ est illius cāi cā. Et
 p̄p̄s probatur, q̄i est in se producta, nam dependētia sem-
 per est in se q̄ dependet. Dīm̄ p̄p̄ta actione, et subla-
 ta quacūq̄ alia se, satis intelligit a f̄i cāi effectū eī.
 q̄ illa est p̄p̄na et vera causā efficientis. Iterum
 illud est vera causā agentis, q̄ illud denominat age-
 ns actū: sed hāc est actio: q̄ in illa ponēda est cau-
 salitas agentis. Maior p̄t̄. Min. probatur q̄i p̄p̄ta ac-
 tione cāi actu agit, et illa sublata actu non agit: q̄
 a b a c hōne cāi denominatur actu agens

Aliqui sunt qui ingenij gratia causalitatem
 oīum cām̄ in una collocant actione, diverso semp̄ sumptari.
 Et quidem quod attinet ad p̄p̄asem et exemplari est hāc op̄iō ma-
 gis consona v̄i et vera philosophiā. Minus in difficultis quod at-
 tinet ad maiorem, cum probabit̄ docuerimus gram̄ in hēn̄ pen-

deve amā mediante actione, nam sic e' dñi est pendere et in
facto e', hoc est frām eatenus cari a mā, quatenus p' conser-
uationem semper fit ab agente mediante actione dependenter
amā. Quod si aliquid agens secundum cui p'p' tr' burt' frā adu-
tio n' potit ulterius inham conseruare, hinc temporis n' ce habet
adhuc mā ca' tita, q' nimirū consistit in actione susceptionis cā
conseruantis. i. e. prima, cuius e' carūm oīum deffis supple-
re. Quod si queras de unione v' p' ter hanc actionem sit nec
alij sibi partes in se coniunctas illa existimant, nec alio
uinculo opus e', quod supposita opinio q' unā tr' unionem
agnoscit in composito physico minus a bonū uideatur. Ad-
uertendum in hunc temporis n' dici p'ci unitas in se frā ab
unione. Alij uō unionem, tanquam unsequente' conditionem
admittunt, quam ex partibus p' actione in se quoad calitāte
dependentes resultare docent

Quod uō ad frām attinet probabilius
asserunt n' e' carū mā, iuxta opusēmi quam in q' decā mali
attigimus. Vel si sit cā e' e' mediante actione agentis,
quum frā identificatur in frā malibus, in composito rali u'
unione. Itaq' qmātm mā cāe frām, q' semper fit ab agente
dependenter a mā, ita e' frā cāe mā, q' semper illa con-
seruat mediante eadem actione qua educitur. Si obijeras.
Hoc positū n' potest physicum compositū nati corrumpti,
negant, q' p'p' dñi p'ci contrarias, q' ab agentibus uolunt.
Secis inducuntur n' potest agens a quo e' actio, qua medi-
ante frā cāe mā, et uersus mā dat e' frā, contrariare
actionem. Et si n' sit Deus conseru' in iuxta exigentiū
carūm ^{varum} desistere ab illa actione, quod nihil habet
difficultatis, u' in quacūq' opinio p'p' eandem ueni desis-
tat ab actione conseruatiua, quādo o' subūm corrumptū

Quod et pari modo de subiecti huiusmodi accidentalis omni est, nimirum
 caris accidentia semper huiusmodi mediante actione, que ita conser-
 uatur, ut semper fiat ab illo de se descendente. Vnde hanc do-
 ctinam quantum probabiliter habet alij uiderint. Mihi hoc
 solo modo non probaretur quod a se concederet.

Si obijcias. In compositis ratio huiusmodi esse eam
 et in se mediante actione; quod probatur quia in primis non est me-
 diante actione creatura anima, hanc enim nullus modo pendet anima: Deum
 non est mediante actione productura unionis, hanc enim non est a se im-
 mediate, sed media unione cum qua identificatur. Respondent
 animam rationem caris materiam non per actionem, sed per unionem, quod non
 est mirum, cum huiusmodi ratio supponatur facta antequam materia uer-
 letur, qua propter illi non potest coniungi intermedia actione, ut tali
 qua coniunguntur quas per actionem in se huiusmodi uniri non oportet
 probabiliter credunt nullam aliam esse unionem in illas et materiam
 cum in unionem concedant in huiusmodi rationem et materiam in illa esse hoc
 huiusmodi causalitatem erga materiam.

De finali et exemplari probabiliter ostenditur
 sequitur, illis attendendum existimo. Nam quod attinet ad fina-
 lem eadem actus voluntatis prout est actus a voluntate, cuius
 est efficiens causalitas, prout est a fine, finalis videtur. Pro-
 batur quia a modo metaphysica in qua uis doctrina ponit finale
 causalitatem nihil est per actionem agentis, prout est a
 fine abiciente voluntatem: quod est 6. Probatur autem quia in illa
 modo nihil est in se fine, cum Deus etiam in eodem modo si-
 nalem causalitatem exercent et nihil prout de nouo hanc
 nihil item est in actione, quam sufficit uisibus modis,
 quod exoptari possunt hanc in huiusmodi a fine procedere.
 Vnde confirmatur quia causalitas immediata pendet a causa et e-
 via ad finem: sed hanc omnia reperiuntur in actione nisi huiusmodi quod
 actus est eius causalitas, quod non propterea dicitur metaphysica
 nica, quod non sit uera et realis, sed ad diuisionem prout
 est a fine uia appellatur.

Adverte i ex hac doctrina eandem actioni esse finis causa-
litate et effici, et qd dicitur concedit et qd est immediata
debetur, et qd i actio, satis n existimat quod nō sa lē
distinguitur cautitas a effici: sed de his in g. de cō finali-
tatis agendum. 2° satis ēe causalitatis distinguimur
sed cum finis in re, ut cā ap^o res distinguamur. Nam cā
prima et 2ª ita distinguunt, et in eadem ap^o lej actio est
utriusq³ cautitas. 3° advertendum ē eandem nō actionē
internam voluntatis n̄ perseverare mutato fine, mutato
n̄ ob̄ nec mutato actō, q³ circa illud versatur. De ex-
ternis q³ a vōlt^o imperantur dñi mutato fine posse perse-
verare in p^o p^o hanc entitatem n̄ in s^o m̄ coniventionem
quam hōnt cum actu interno vōlt^o. Ut vō actio sit causali-
tas finis, satis est quod interna n̄ pōit perseverare, hō-
n̄ est eius causalitas et externa. Dicitur si ēe externa
actionem finis causalitatem reālis dicere, afferendum
satis ēe quod n̄ perseveret in illa denominatione et
coniventionem, quam hēt cum interna, hoc vō p^o p^o p^o p^o
De exemplari cā similit^o dñi eius
causalitatem ēe agentis actionem artificiosā. Adverte
in hanc duplicem ēe, internam, qua p^o p^o p^o p^o exem-
plar, et dirigitur externa, q³ est illa q³ quam aliquis
adumbrat, et format imaginē quam mente concipit.
Cum q³ dicimus actionē ēe causalitatem exemplaris, de
interna intelligendū est, nam externa mediante hęc
pendet a b^o hō, de qua eadem est rāo n̄ exemplaris, ac
de actione imperata a vōlunt^o n̄ finis.

Hoc posito probatur cō, qd hęc actio
immediate pendet ab exemplari, et illa mediante effici.
Dicitur vōluntatis passiva, quam 2. phys. cap. 7. q. 7. a. 1.
dixerimus ēe causalitatem exemplaris non est motus
in cā, et qd cā n̄ existit sēpe, et qd dependia est in re

quod dependet quod est in effluo: sed in illo non est a lius minus
 que mediante procedat a b exemplari p[ro]p[ri]e actione: quod est
 Min. probatur, quod reliquus videtur sublati, et p[ro]p[ri]a actio-
 ne facti in h[uius]modi exemplari carum. Adverte in eandem
 actionem dicit imitationem actuam r[ati]o agentis quod imitatur
 et p[ro]p[ri]am r[ati]o exemplaris, quod agens p[er] talem actionem
 imitatur.

Hac quod attinet ad eam exemplarem
 et finalem, quod attinet ad malam et p[ro]p[ri]am minus ha-
 bent probabili t[er]minis, ut in difficultatem id lias proba-
 bilitas in hac op[er]e et magis unione semper dicitur c[on]cedi
 ob[er]am non esse causam materiam.

De causa finali 9. p[ri]ma.

Art. Primus

Quid sit causa finalis p[er] ordinem actuum constituatur?

Non quoniam p[ro]senti lo[co] sit p[er] h[uius]modi p[ro]p[ri]e
 Notandum quod imp[er]ium sum loar. d. 25. Sect. 4. m. 1. finalem
 qua p[ro]p[ri]a in dicitur et reales numerari debet, id est et quodammodo mo-
 ralem aristotelicam, ac intellectuales, non esse p[er] in omnibus comparanda p[er]
 efficiens, quod magis p[ro]p[ri]a et realis est. Sic et p[ro]p[ri]a in dicitur p[ro]p[ri]a
 et realis, p[er] realis et p[ro]p[ri]a in fluxum dicitur esse h[uius]modi p[ro]p[ri]a
 is, non p[ro]p[ri]a dicitur esse p[er] in dicitur p[ro]p[ri]a et realis. Maior certae, Minor
 p[ro]p[ri]a quod a finali, et non extensio operatur, ut p[er] in eo, qui ob[er]am accipit
 legit, et p[ro]p[ri]a, p[er] in dicitur p[ro]p[ri]a tanquam a finali in fluxum omnia act-
 ionem extensio in amorem, ac dicitur, quod in illam dicitur. Sed nulla a p[ro]p[ri]a
 p[ro]p[ri]a realis, ac p[ro]p[ri]a p[er] in fluxum in effluo h[uius]modi p[ro]p[ri]a p[er] causa finalis,
 non est causa omnino p[ro]p[ri]a et realis.

2. Probant alii quod si causa finalis est omnino p[ro]p[ri]a, et realis
 esse in p[ro]p[ri]a entitatem ab illa p[ro]p[ri]a. Sed hoc dicitur. quod p[ro]p[ri]a. Maior
 est inductione alicuius in h[uius]modi p[ro]p[ri]a, et realis. Min. p[ro]p[ri]a
 alioquin mutatur sine mutandi effectus in suam p[ro]p[ri]a, saltem in numeraria

entitatem qd n̄ ita accidit, nam eadem met actio, cuius nō finis est, sic acci-
quenda pot̄ ob aliam distinctum finem conseruari.

Argum̄ hoc probat, n̄ in oīo quoad actiones imperatas extra uolū-
tas salubritatis, e. exhoritativa, et remota, et solum tum illis coniuncta, quibus
entitatis inuincibile, et nō. Cum actu uolūti, a quo dependet. Vt cum ob-
staculo accipiendam aliquis seruit, inuincibilis, et proximus illi
finis est, et est desiderium sic inuincibile, et imperata, et remota,
et eternus, et sicut tota sua physica entitatem pot̄ imperari, et exerceri
propter alium finem. Desiderium uō n̄ ita dicitur. De quomodo enim ad se
suis distinguuntur sicut comprehenduntur in se, ita dependencia eiusdem li-
cum sunt propter dicitur hinc, sicut distinguuntur. Quidem de legeri uolū-
tatis actionibus dicitur, et sicut hanc actionum externarum finis uolū-
tas magis moralis, quam physica, et tunc omnium tam internorum uolūti, quam le-
gum, et ab illa imperantur, uolūti magis intellectualis, quam uolūti,
cum aequae causas existens, ac non existens.

Actus in externus, sicut sumi in sua physica entitatem, sicut est
conueniens actui interno uolūti, et si q. nō nō mutabilis pot̄ mutare, 2. d. n̄
pot̄, nam mutabilis actus interno, quia hinc temporis pertinetur n̄ pot̄ nō
e. mutabilis externus, quia illi conueniens e. eternus est finis. In
tū externa actio nō e. causa per accidens, cum hanc sicut conueniens interna
actio nō uolūti parit sicut est finis media interna actio ab illa dependet.

In hac igitur sententia consideranda e. pot̄ docet act. 2. 2. q. 1. 1.
art. 1. par. citata d. dicit. 4. n. 2. nimirum loquitur de cādi, calitem, et e. sum
quemadmodum in sufficienter plene considerare parit, per quam pot̄
inhiberi in actio, actionem qua mediantē cāt, et est per illa induc-
tor. sub uolūti cādi in illa et cādi legibus ad cādi dicitur. De
ori igitur querendum est, cādi nimirum q. dicit cādi in illa, per
quam considerari in actio et parit. et sic est uolūti.

Hac opinio nulla pot̄ esse uolūti, cum omnium conueniens pot̄
conueniens esse uolūti per quā finis mouet, et per quam considerari in illa
primo. Est sicut Thest. cum d. 2. q. 1. art. 1. et par. q. 1. art. 1.

quos citat, ut legitur in 1° cor. d. citata. ut. 6. ex parte. uti tradit a. b. l. e. 2. v.
 c. 3. text. 3. et d. met. c. 3. l. 1. con. h. q. q. t. a. s. s. u. i. u. s. u. l. d. u. d. e. d. u. m.
 e. m. o. t. i. o. m. e. t. a. p. h. q. u. e. u. o. l. u. n. t. e. m. a. d. d. e. t. P. e. d. u. o. l. u. n. t. a. s. i. n. n. u. l. l. a. l. e. p. o. t. a. l. i. i. n. e. s. t.
 a. b. o. n. o. q. t. a. n. d. i. s. i. n. i. q. u. e. b. o. n. i. t. a. t. e. M. i. n. p. e. t. q. u. o. d. o. b. s. t. a. n. t. u. l. t. i. p. e. b. o. n. u. q. i. l. l. a.
 n. o. n. p. o. t. e. s. t. i. n. i. i. n. b. o. n. u. a. l. i. o. q. u. i. n. t. e. n. d. e. n. t. e. x. t. r. a. s. u. u. o. b. j. e. c. t. u. q. u. o. d. e. b. o. n. u.

*Malum quam malum, seu indifferens
 potest mouere uoluntatem?*

Ex hac loc facile illa quaestiones solui uidentur, q. q. d. b. t. n. p. o. n. u. n. t. i. q. u. o. d. m. a. l. u. m. q. u. a. m. m. a. l. u. m. s. u. u. i. n. d. i. f. f. e. r. e. n. s. p. o. t. e. s. t. e. s. t. i. n. i. i. n. i. q. u. e. b. o. n. i. t. a. t. e. A. r. g. u. m. e. n. t. u. m. n. e. g. l. e. n. d. u. m. e. s. t. c. o. n. t. r. a. q. u. e. h. a. m. e. t. a. l. u. s. x. v. n. a. m. s. e. l. i. c. i. t. u. r. i. n. i. l. l. u. s. q. u. o. d. a. s. s. e. n. t. i. a. l. i. t. e. r. s. u. t. i. t. e. i. t. a. u. o. l. u. n. t. a. t. e. n. o. n. p. o. t. e. s. t. t. e. n. d. e. r. e. i. n. m. a. l. u. m. u. t. m. a. l. u. m. e. s. t. i. n. o. n. p. o. t. e. s. t. q. u. o. d. u. t. u. e. r. u. m. e. s. t. o. b. j. e. c. t. u. m. n. o. s. t. r. i. a. s. s. e. n. t. i. a. l. i. t. e. r. s. i. t. a. b. o. n. u. o. o. b. j. e. c. t. u. m. u. o. l. u. n. t. a. t. e. q. u. o. d. u. o. l. u. n. t. a. t. e. e. u. m. s. i. p. r. i. a. c. a. r. a. i. n. d. i. g. e. t. i. l. l. u. s. o. p. e. r. i. o. e. a. q. u. a. d. i. r. e. g. a. t. u. r. S. e. d. i. l. l. u. s. n. o. n. p. o. t. e. s. t. n. o. n. p. o. t. e. s. t. u. n. d. e. l. a. r. e. m. a. l. u. m. q. u. a. t. a. b. d. i. c. t. e. a. l. i. q. u. a. r. a. i. o. n. e. S. o. q. u. a. m. a. p. e. t. a. t. i. a. u. o. l. u. n. t. a. t. e. n. o. n. u. o. l. u. n. t. a. t. e. p. o. t. e. s. t. i. n. i. l. l. u. s. f. e. r. r. e. M. u. n. q. u. o. d. m. a. l. u. m. d. i. c. t. e. r. a. i. o. n. e. o. b. q. u. a. m. a. p. e. t. a. t. i. e. a. p. o. s. t. e. r. e. e. x. t. e. r. i. f. a. l. s. u. m. S. e. d. i. l. l. u. s. n. o. n. p. o. t. e. s. t. f. a. l. s. u. m. q. u. a. t. a. b. e. a. s. s. e. n. t. i. a. l. i. t. e. r. s. q. u. o. d. e. s. t.

Si obij. Plures mortem, naufragia, & uenenū alie quando appetere in q. n. u. l. l. a. p. o. s. s. e. t. e. i. n. d. i. o. b. o. n. i. O. s. e. m. p. a. l. i. q. u. a. m. b. o. n. i. t. e. m. i. n. h. i. s. n. a. t. u. r. a. b. i. l. l. u. r. e. p. r. e. s. e. n. t. a. r. i. o. b. q. u. a. u. o. l. u. n. t. a. t. e. m. o. u. e. t. n. i. m. i. q. u. o. d. b. o. n. u. m. f. i. n. e. m. e. t. a. l. i. a. d. i. u. r. s. e. m. o. d. i. P. a. r. t. e. n. o. n. m. o. u. e. n. t. u. o. l. u. n. t. a. t. e. n. i. s. i. q. u. o. d. s. u. b. i. l. l. a. b. o. n. i. t. a. t. e. r. e. p. r. e. s. e. n. t. a. r. i. A. n. t. a. b. i. s. a. p. e. i. d. e. i. n. u. l. l. a. s. u. b. e. s. t. e. i. d. r. e. b. u. s. b. o. n. i. t. a. t. e. q. u. o. d. s. i. u. o. l. u. n. t. a. t. e. a. b. i. l. l. i. s. m. o. u. e. t. u. r. f. e. r. t. u. r. i. n. m. a. l. u. q. u. a. m. a. l. i. u. q. u. o. d. s. i. c. o. n. g. r. u. i. f. i. n. i. s. n. o. n. p. o. t. e. s. t. m. o. u. e. r. e. u. o. l. u. n. t. a. t. e. n. i. s. i. e. n. i. n. e. d. e. a. l. e. a. l. e. q. u. o. d. s. i. a. p. e. i. d. e. i. o. b. j. e. c. t. u. m. e. m. a. l. u. m. f. e. r. t. u. r. i. n. i. l. l. u. d. u. o. l. u. n. t. a. t. e. q. u. a. m. a. l. u. m. e. O. b. q. u. a. m. a. d. m. o. d. u. s. u. b. o. b. j. e. c. t. u. u. l. l. u. s. e. e. t. i. a. m. u. e. r. u. s. s. a. l. t. e. m. a. p. a. r. e. n. t. i. t. a. s. u. b. o. b. j. e. c. t. u. u. o. l. u. n. t. a. t. e. e. s. t. b. o. n. u. s. s. a. l. t. e. m. a. p. a. r. e. n. t. i. t. e. S. a. t. i. s. q. u. o. d. e. q. u. o. d. a. l. i. q. u. o. d. t. a. l. e. r. e.